

doplgenger umetnički duo čine Isidora Ilić i Boško Prostran, film/video umetnici koji žive i rade u Beogradu. Radovi doplgengera bave se odnosom između umetnosti i politike kroz preispitivanje režima pokretnih slika i modusa njihove recepcije. Oslanjajući se na tradicije eksperimentalnog filma i videa, doplgenger interveniše na već postojećim medijskim proizvodima ili proizvodi u formi proširenog filma. Iako im je pokretna slika osnovni medij, njihova praksa uključuje i tekst, prostorne instalacije, performanse, predavanja i diskusije. Radovi doplgengera nalaze se u javnim kolekcijama, predstavljeni su na samostalnim i grupnim izložbama i na filmskim/video festivalima u zemlji i inostranstvu. Urednici su publikacije Amateri za film (Beograd, 2017) i dobitnici umetničkih stipendija i rezidencijalnih boravaka, nagrada filmskih festivala i Politikine nagrade „Vladislav Ribnikar”.

d o p l g e n g e r

Snimci: Studija za film
29. 8–28. 9. 2024.

kustos:
Vladimir Bjeličić

Културни центар Београда
Галерија ПОДРООМ
Трг Републике 5/-1, Београд

Радно време:
свакога дана осим недељом
од 12:00 до 20:00
www.kcb.org.rs

Autori se zahvaljuju svim saradnicima i prijateljima koji su deo ovog dugogodišnjeg projekta.

Proces istraživanja su svesrdno pomogli Muzej afričke umetnosti (posebno Milica Pešić, Ana Knežević, Emilija Epštajn), Muzej Jugoslavije (posebno Simona Ognjanović i Marija Đorgović), Stanko Crnobrnja, Aleksandar Stefanović.

Savete i pomoć u postavci izložbe velikodušno su dali Željko Maksimović, Sofija Popović, Niks Božović, Nemanja Stojanović.

Plemenita divljina

Plemenita divljina, 1967.

U toplim mesecima veliki broj građanki i građana hlad i smiraj od gradske vreve pokušava da pronađe u gustom drvoredu platana lociranom na jednoj od najvećih zelenih površina Novog Beograda. Ovo impoznatno drveće prepletenih krošnj*i* i dalje prkosno ilustruje poprilično zaboravljenu ideju tvoraca ovog parkovskog okruženja vezanu za simboličku reprezentaciju borbe za jednakost i mir svih naroda sveta kao direktne posledice prve konferencije pokreta Nesvrstanih održane pre više od šest decenija u prestonici nekadašnje socijalističke federacije, a sadašnje parlamentarno-demokratske države.

Plemenita divljina, 1967.

Jugoslovensko nasleđe uključujući i nesvrstanost kao jednu od najpotentnijih ideja nakon Drugog svetskog rata baziranoj na antikolonijalizmu, antiimperijalizmu i anti-blokovskoj retorici, u savremenom političkom i ideološkom diskursu nalik je nedosnimljenoj sekvenci istrošenog osmomilimetarskog filma. Uprkos većinskom odbacivanju odnosno uzastopnim pokušajima uništenja, ta osiromaše-na slika može biti i *plemenita divljina* u kojoj su novi oblici društvene imaginacije mogući.

Plemenita divljina, 1967.

Antinomski par istaknut kroz poetičan naziv ovog teksta implicira ugodnu neobuzdanost koja karakteriše novo poglavlje višegodišnje umetničke prakse dua **doplgenger** (Isidora Ilić i Boško Prostran). Zainteresovani za ideološke, ali i tehničke implikacije pokretnih slika, već duži niz godi-na oni marljivo rečima Pavla Levija *cimaju slike*; njihov opažajni sistem zasićen konstantnim titranjem, tehničkim mogućnostima, ali i političkom potentnošću različitih sekvenci osnova je za izgradnju načelno hibridnog vizuelnog poredka čija recentna iteracija pod nazivom *Snimci: studija za film* čini posmatrača aktivnim protagonistom jednog sasvim drugačijeg iskustva.

Plemenita divljina, 1967.

Celokupna prostorna organizacija razmatra nasleđe pomenutog Pokreta Nesvrstanih u kontekstu artikulacije njihovih ekonomskih, političkih i kulturoloških posledica nekad i sad. U dizajnerskim terminima nalik *inspiration boardu*, a u istoričarsko-umetničkim zidu nadrealiste Mar-ka Ristića, intervencija kolažnog tipa satkana od različitih dokumenata, simbola i ilustracija izvedena manuelnom tehnikom lepljenja papira u velikoj meri sažima estetske svetonazore Isidore Ilić i Boška Prostrana, te predstavlja uvod u sled od osam sinhronizovanih projekcija.

Plemenita divljina, 1967.

Naime, kompilirajući najpre privatne snimke kino amatera Milenka Stefanovića (inžinjera Energoprjekta koji je radio u Maliju 1963-67) i Bogdana Crnobrnje (jugoslovenskog ambasadora u Indiji zaduženom za Cejlon i Avganistan u periodu od 1954 do 1961. godine) nađene na buvljaku sa onim Zdravka Pečara (jugoslovenskog ambasadora u Maliju u periodu od 1967 do 1973. godine) i samog Josipa Broza Tita koje su ustupili gradske muzejske institucije¹, **doplgenger** postavlja pitanja pogleda i razumevanja preseka privatnih života i zvaničnog istorijskog narativa.

Plemenita divljina, 1967.

Budne oči običnih posmatrača željnih da upoznaj *humanu* stranu velikog lidera oličene u prvoj projekciji (Titovi snimci sa Briona koji prikazuju i Nasera) zapravo su lakmus papir za raznolika iskustva radnika² sticana tokom 1960-ih u Africi. Pored sekvenci prijateljsko-političkih susreta, vojnih parada i učestale modernizacije dekolo-nizovanih afričkih država, amateri beleže lov, pulsirajuće gradske i ruralne pejzaže³ neretko ispunjene životinjama tipičnim za te prostore.

Na samom kraju ovog audio-video lavirinta u omanjoj-prostoriji predstavljen je zvučni zapis priče „Legenda o slonu” uz svetlosni objekat sačinjen od filmskih vrp*ci* koje frejm po frejm prikazuju sliku Zemlje viđenu sa Meseca. Prevođenje filmskog medija **doplgengera** doživljava kul-minaciju upravo sa ovom postavkom, te postaje naslićnije onome što je Džin Janblad definisao kao *sinestatički film*⁴.

Plemenita divljina, 1967.

Evidentno je da izloženi elementi (tekstovi, snimci, zvuci, objekti), prateća rekvizita, odnos svetlosti projekcija i mraka podstiču performativnost ne bi li se izmontirao i uprizorio film drugim sredstvima. Krećući se kroz postav-ku, posmatrač proživljava neku vrsta saspensa gotovo hičkokovskog tipa dok montira svoj doživljalj istorije, a najpre razvitka Pokreta Nesvrstanih - od ideala, preko poteškoća implemenatcije istih, pa do njihovog potpunog kraha.

Mimo očigledne medijske hibridnosti, zadati konceptualni okvir **doplgengera** karakteriše i pitanje pogleda posebno iz postkolonijalne perspektive. Implicirajući problemati-ku belog, zapadnocentričnog, dakle, kolonijalnog načina gledanja, ovakva optika izuzima Jugoslaviju budući da je reč o državnoj tvorevini koja nije sprovodila u delo bilo kakve procese kolonizacije. Naprotiv, u susret pokretanju ideje nesvsrtanosti vođena vlastitim iskustvom oslo-bođenja od nacističkog okupacije, Jugoslavija je vrlo brzo nakon završetka II svetskog rata pokazivala iznimno

Plemenita divljina, 1967.

2	doplgenger tvrdje da iako su dvojica od ove trojice diplomate uzimamo u obzir da su u Jugoslaviji svi tretirani kao radnici jer je jugoslavija zvanično sačinjena od radnog naroda. Uprkos tome što onog „pravog proletera" nema.

3	Nakon političke i naučne revolucije u Evropi 18. veka, koncepcije pejzaža će transformisati buržoasku estetiku prirode u nauku o prirodi. Ova buržoaska nauka bila je prostorna nauka moderne države u nastajanju. Postala bi konsolidovana kao akademska geografija i bila je ključna za svodenje mesta u (kartografski) prostor. – preuzeto iz: Jevgeniy Bluwstein, <i>Colonizing landscapes/landscaping colonies: from a global history of landscapism to the contemporary landscape approach in nature conservation</i>
---	---

4	Nema sukoba u harmonijskim suprotnostima. Niti postoji nešto što bi se moglo nazvati vezom. Postoji samo prostorno-vremenski kontinuum, mozaična simultanost. Iako je sastavljena od diskretnih elemenata, začišljena je i uređena kao nastavak perceptivnog iskustva. Sinestezijski film je, u stvari, jedna slika koja se neprestano pretvara u druge slike: metamorfoze. – preuzeto iz: Jangblad, Džin, <i>Prošireni film</i> (Youngblood, Gene, <i>Expanded Cinema</i> , 1970)
---	--

interesovanje za spoljno-politička povezivanja i podršku upravo onim društvima koja su i dalje bila pod kapom kolonizatora⁵.

Plemenita divljina, 1967.

Međutim, pronađeni snimci uključeni u ovu konstelaciju jesu direktna posledica najpre muškog, moglo bi se reći, privilegovanog pogleda. Zabeležene kulturne razlike treba pažljivo analizirati i postaviti pitanje da li se percepci-ja Jugoslovena na radu u Africi kreće dalje od uvrežene evropocentrične i egzotizujuće percepcije; dehumanizu-jući, kolonijalni pogled je bio isti i prema ljudima i prema životinjama. U Jugoslaviji, pak, toj socijalističkoj zemlji, kolevki nesvrstanosti, Afrika je viđena kroz krajnosti – ili kao nešto sasvim nepoznato, divlje, životinjsko, potenci-jalno opasno, ili kao svet zasićen bogatom kulturom, znanjem, prirodnim lepotama, itd. U susret drugačijoj slici Afrike ide u prilog ne tako mali broj studenata koji je studirao najpre u Beogradu, ali i drugim gradovima bivše zemlje, i doprineo multikulturalnosti u okvirima svakod-nevnih života Jugoslovena⁶.

Plemenita divljina, 1967.

Uprkos tome što se deceniju nakon smrti Josipa Broza Tita, vodećeg člana Pokreta nesvrstanih i nekadašnjeg doživotnog predsednika, najbolji primer socijalističkog eksperimenta raspao, Pokret Nesvrstanosti jeste op-stao, ali samo formalno. Hladni rat se završio generišući sasvim nove geo-političke (ne)prilike, a ideja o političkom udruživanju baziranom na antifašizmu, antikolonijaliz-mu, miru i uzajamnoj ekonomskoj podršci postepeno je jenjavala.

Plemenita divljina, 1967.

U decenijama koje su sledile veliki deo afričkog kontinen-ta postao je poprište mnogostrukih devastacija, siro-maštva, gladi, bolesti, etnički motivisanih ratova i vojnih diktatura kao direktnih posledica viševekovnog kolonijaliz-ma. Niko nije pošteđen, a ponajviše životinje⁷.

Plemenita divljina, 1967.

5	Suprotno stanovište od dveju super sila Jugoslavija je imala i prilikom rešavanja palestinskog pitanja 1947. godine, kada je po-lazeći od sopstvenog iskustva, zajedno sa Indijom i Pakistanom (danas Iranom), zastupala mišljenje da ne treba deliti Palestinu, i pred-ložila stvaranje jedinstvene nezavisne federativne države zasnovane na jednakosti i ravnopravnosti arapskih i jevrejskog naroda. – preuzeto iz: Bogetić, Dragan, <i>Nesvrstanost kroz istoriju. Od ideje do pokreta</i> , 2019

6	<i>Lou Benny</i> , beogradski arhivar društvenih pojava koje voli da se naziva <i>BeGe fankom</i> , otkrio mi je da je oličenje <i>svetog grala</i> afričkog muzičkog stvaralaštva u Beogradu bend Crni Panteri. To je bio prvi bend u Jugoslaviji sastavljen isključivo od afričkih studenata, uglavnom iz bivše Republike Zair (danas Kongo). Panteri su bili aktivni od 1964. do 1965, ali nažalost, na internetu ne postoji tonski zapis njihovog rada. O njima je ostala samo priča u knjizi <i>Godine na 6</i> , kao i činjenica da je jedan od članova bio otac popularne beogradske voditeljke Ivon Jafari. – preuzeto sa: https://www.vice.com/sr/article/kako-su-africki-studen-ti-doneli-fank-u-jugoslaviju/

7	Ideologija superiornosti bele rase artikulisana je u koloni-jalističkom pogledu u namernoj slikovnoj degradaciji fotografsanog autohtonog naroda, koji je prikazan kao predmet i izjednačen sa životinjama. – preuzeto sa: https://www.dsm.museum/en/museum/exhi-bitions/seeing-the-other/the-colonialist-gaze

Plemenita divljina, 1967.

Izmučene, prognane, čerečene zbog svoje kože, kostiju, svedene na robu, komodifikovane da zadovolje znatiželju posetioca zooloških vrtova. Afrički slon, protagonista priče koju **doplgenger** koristi je vrsta pred izumiranjem, kao i nosorog, žirafa i mnoge druge životinje. Otud pitanje kako li one vide pokretne slike i predstavljene ljude u svetlu globalnih političkih promena? Šta nam njihovo zurenje u nas sugeriše? Da li bi odstupanje od antropocentričnog i prelazak na neljudski pogled označio novi oblik nesvr-stanosti?

Plemenita divljina, 1967.

Bilo da je reč o socijalističkom, muškom ili životinjskom pogledu, izvesno je da u savremenom trenutku zasićenom konstantnim ekonomskim, političkim i ekološkim tenzija-ma na globalnoj razini divljina, po svemu sudeći, ne može biti plemenita. Vapaj za mirnom kohabitacijom izražen kroz ideju nesvrstanosti ili na primer kroz hipotezu Gaje⁸ može biti usmeren jedino u formi jedinstvene političke retorike kako nam žele sugerisati **doplgengeri**. Afrika kao simbolička reprezentacija srži kolonijalne logike koja je samo promenila formu u funkciji je podsetnika morbidne jednakost između život i smrti bez koje je, izgleda, nezam-islivo razumeti savremeni trenutak.

Plemenita divljina, 1967.

Ipak, suočavanje sa pokretnim slikama prošlosti i razume-vanje značaja arhiva mogu da nas informišu da sagleda-mo svet očima drugih bića poput sablasnih i nesumnjivo nesvrstanih hibrida ljudi i životinja čije društveno uređenje u perspektivi može biti plemenita divljina ispunjena ravno-pravošću koja transcendira društveno konstruisane po-jmove rase, klase i roda. Upravo zato treba poći u Afriku, kako je pisao Rastko Petrović, da bi se razumelo mnogo šta u evoluciji ljudskog duha.

Plemenita divljina, 1967.

8	Hipoteza Gaje, poznata i kao teorija Gaje, Gaia paradigma ili Gaia princip, predlaže da živi organizmi stupaju u interakciju sa svojim neorganskim okruženjem na Zemlji kako bi formirali sinergistički i samo-regulirajući, složeni sistem koji pomaže da održavaju i održavaju uslove za život na planeti. Ovu teoriji je prvi objavio u šezdesetih godina 20. veka klimatolog i hemičar Sir Džejms Lavlok i imenovao ju je po grčkoj boginji Geji.

Vladimir Bjeličić,
Istoričar umetnosti

^[1] Muzej afričke umetnosti i Muzej Jugoslavije – pr. autora